

בבית המשפט המחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים

עת"ם 1288/03

בעניין:

1. ז' אבו שחדם, ת.ז., ממחנה הפליטים שועפאט
2. (קטינה עשר שנים)
3. (קטין בן תשע שנים)
4. (קטינה בת שמונה שנים)
5. (קטינה בת שש שנים)
6. (קטינה בת כארבע שנים)
7. (קטינה בת שנה וחצי)
8. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר, ע"ר

ע"י ב"כ עוה"ד עדי לנדאו (מ.ר. 29189) ו/או יוסי וולפסון (מ.ר. 26174)
ו/או מנאל חזן (מ.ר. 28878) ו/או לינה אבו-מוך זועבי (מ.ר. 33775)
ו/או שירין בטשון (מ.ר. 32737)
מהמוקד להגנת הפרט, רח' אבו עוביידה 4, ירושלים
טל': 02- 6283555; פקס': 02- 6276317

העותרים

- נ ג ד -

1. שר הפנים
2. מנהל מינהל האוכלוסין
3. מנהל לשכת מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים
רח' עוזי חסון 4, ירושלים, 94152
טל': 02- 6208177; פקס': 02- 6222385

המשיבים

עתירה לצו על-תנאי

מוגשת בזאת עתירה לצו על-תנאי, המופנה אל המשיבים והמורה להם ליתן טעם:

א. מדוע לא ינהגו על פי התחייבותם בבג"ץ 6029/01 וישלבו את נהלי הפנייה לקבלת פטור מאגרה לפי תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974, בטופס הבקשה למעמד בישראל.

ב. מדוע לא יקבעו תנאים למתן הפטור ויפרסמו תנאים אלו בציבור.

ג. מדוע לא יודיעו כי כל ילד של תושב קבע שהתקבלה הכרעה להסדיר את מעמדו כתושב בישראל, יירשם ללא דיחוי, כאשר ההכרעה לגבי בקשת הורהו לפטור מאגרה לא תעכב את הסדרת המעמד.

ד. מדוע לא יכריעו בבקשת העותרת 1 לפטור מאגרה עבור הענקת אשרה ורשיון לשיבת קבע לילדיה.

ה. מדוע לא יתחשבו בשנתיים שחלפו מאז אושרה הבקשה להסדרת מעמד העותרים 3-5 ויסדירו את מעמדם של העותרים כתושבי קבע בישראל.

פתח דבר

1. עניינה של העתירה בהימנעות המשיבים מלהפעיל את סמכותם להעניק פטור מתשלום אגרה עבור שירותים הניתנים על-ידי מנהל האוכלוסין על-פי חוק. למיטב ידיעתם של העותרים, הנזקקים לשירות אינם יודעים על זכאותם לבקש פטור, והפטורים ניתנים, אם בכלל, לעתים נדירות ביותר.
2. זו העתירה השנייה והפנייה השלישית המוגשת לערכאות המשפט בנושא זה ממש. במסגרת העתירה הראשונה, בג"ץ 6029/01, התחייבו המשיבים לקבוע תנאים למתן פטור או הנחה מאגרה ולכלול את טופס הבקשה לפטור כחלק מטופס הבקשה לקבלת מעמד בישראל. לאחר שהתחייבות זו לא כובדה פנתה העותרת 8 בשנית לבית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק בבקשה לחייב את המדינה לעמוד בהתחייבותה.
3. בעקבות פנייה זו התחייבו המשיבים להפיץ את הנוהל שגיבשו למתן פטור מאגרה "בימים הקרובים". ברם, הנוהל שצורף לתגובת המשיבים נוסח באופן כללי ביותר, מבלי שנכללו בו קריטריונים להפעלת הסמכות. לאחר פניות רבות מצד העותרים, וכעבור חצי שנה, שלחו המשיבים לעותרת 8 דוגמא מטופס בקשה לפטור מאגרה, אשר נכתב בעברית ובערבית, ולדברי המשיבים הופץ בלשכות מינהל האוכלוסין. דא עקא, שהמשיב 3 נמנע משך זמן רב מלהפיץ את טופס הבקשה לפטור מאגרה בלשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית, ולבסוף, משהונח על דלפק חלוקת הטפסים, מצאו המשיבים לנכון להפיץ דווקא גרסה שאינה מתורגמת לערבית (זאת בשונה מהגרסה שמסרו לעותרת 8 במסגרת הבג"ץ לעיל, ובשונה מהתחייבותם).
- מכאן עתירה זו, לחייב את המשיבים לעמוד בהתחייבותם הקודמת בפני בית המשפט העליון ולקבוע קריטריונים ליישום הסמכות של המשיבים להעניק פטור מאגרה, לפרסם בציבור, בשפתו, את דבר האפשרות לבקש פטור מאגרה ואת תנאי הזכאות.
4. בעוד המשיבים יוצאים ידי חובה למלא למראית עין את מחויבותם, באיחור ניכר, ובאופן המייתר את תוכן ההתחייבות, הגישה העותרת 1 בקשה לפטור מאגרת רישום בעניין הסדרת מעמדם של ילדיה. עתירה זו מוגשת גם לאחר שבקשתה של העותרת 1 לפטור מאגרה ופניות בנושא זה ללשכה המשפטית של המשיבים ולפרקליטות המדינה בהליך "קדם בג"ץ" העלו חרס.
5. העותרת 1 היא אם לשישה ילדים, הם העותרים 7-2. כל הכנסתה היא מקצבאות ילדים המתקבלות מהמוסד לביטוח לאומי. היא חיה בעוני קיצוני ביותר וגרה עם ילדיה הקטינים בתנאים מחפירים במחנה הפליטים שועפאט.
6. עקב מצוקתה הכלכלית הקשה לא יכולה העותרת 1 לשלם את כספי האגרה, 2,220 ₪, עבור רשיון לישיבת ארעי לילדיה ורישומם במרשם האוכלוסין. בינתיים, קרוב לשנתיים

מאז אושרה בקשתה של העותרת 1 לרישום ילדיה על-ידי משרד הפנים, נותרים הילדים ללא מעמד, עקב הימנעות המשיבים מלהכריע בבקשה לפטור מאגרה.

7. עניינה של עתירה זו, אם כן, הוא גם בזכותם של העותרים 2-7, וכן ילדים קטינים אחרים במצבם, להסדרת מעמדם ללא דיחוי לפחות מרגע שהתקבל אישור להסדיר את מעמדם. לדעת העותרים מצב בו הסדרת מעמדו של ילד במרשם האוכלוסין מתעכבת לאחר שהתקבל אישור לכך, עקב העיכוב המערכתי בהכרעה בבקשת הורחו לפטור מאגרה – אינו חוקתי וחורג באופן קיצוני ממתחם הסבירות.

8. להלן נתחיל מתיאור הרקע להגשת העתירה, המצב המינהלי הבלתי תקין אותו מנהיגים המשיבים היום, ואי ביצוע התחייבויותיהם המשפטיות, אשר מוביל לבקשת העותרים לסעדים א-ג המבוקשים בעתירה. לאחר מכן נעבור לתיאור ההשתלשלות העובדתית בעניינם של העותרים 1-7. מעמדם בישראל של העותרים 2-7 לא הוסדר עד היום, עקב הימנעות המשיבים מלטפל בבקשת אמם, העותרת 1, לפטור מאגרה פרק זמן ממושך. העותרים יטענו כי התנהגות זו של המשיבים מהווה המשך ישיר לאי ביצוע התחייבויות המשיבים בפני בג"ץ ומצריכה הפעלת ביקורת שיפוטית מצד בית המשפט הנכבד.

העותרים

9. העותרת 1 (להלן – **העותרת**) הינה תושבת קבע של מדינת ישראל, המתגוררת בירושלים המזרחית. העותרת היא אמם של העותרים 2-7 ומצויה כעת בחודש התשיעי להריונה.

10. העותרים 2-7 הם ילדיה של העותרת 1. בתאריך 6.1.2002 אישרו המשיבים את רישום הילדים, העותרים 2-7, במרשם האוכלוסין הישראלי ובתעודת הזהות של העותרת, אולם הרישום אינו יכול להתממש עקב המצוקה הכלכלית של בני המשפחה, בגינה אין ידם משגת את הסכום הדרוש לאגרת רישום. הנה כי כן, חיים העותרים 2-7 בישראל, נטולי מעמד.

11. העותרת 8 היא עמותה רשומה שמטרתה להגן על זכויות אדם מפני התעמרות הרשויות, ובכלל זה להגן על זכויותיהם בפני ערכאות, בין בשמה כעותרת ציבורית ובין כמייצגת אנשים שזכויותיהם נפגעו.

המשיבים

12. המשיב 1 הוא השר המוסמך על פי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952, לטפל בכל הנושאים הנובעים מחוק זה, ובהם להעניק פטור מתשלום אגרה עבור שירותים הניתנים על-ידי מינהל האוכלוסין על-פי חוק.

13. המשיב 2 הוא מנהל מינהל האוכלוסין בישראל. בהתאם לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, האציל המשיב 1 למשיבים 2 ו-3 מסמכויותיו, בין השאר בנוגע להענקת

פטור מתשלום אגרה עבור שירותים הניתנים על-ידי המינהל. כמו כן, המשיב 2 משתתף בהליכי קביעת המדיניות בנוגע לבקשות מתוקף חוק הכניסה לישראל והתקנות שהוצאו מכוחו.

14. המשיב 3 מנהל את הלשכה האזורית למינהל האוכלוסין במזרח ירושלים. בהתאם לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, האציל המשיב 1 למשיבים 2 ו-3 מסמכויותיו, בין השאר, בנוגע להענקת פטור מתשלום אגרה עבור שירותים הניתנים על-ידי המינהל.

הרקע להגשת העתירה - בג"ץ 6029/01

15. בתאריך 31.7.2001 הגישה העותרת 8 עתירה לבג"ץ (בג"ץ 6029/01 אגא ואח' נ' שר הפנים ואח' (טרם פורסם)) בשם אם חד הורית לשבעה, ענייה מרודה, שבקשתה לפטור מאגרה עבור רישום ילדיה סורבה על-ידי המשיבים.

העתירה על נספחיה מצ"ב לעתירה זו ומסומנת ע/1.

16. העתירה הוגשה בשל הימנעות המשיבים מלהפעיל את סמכותם מתוקף תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל התשל"ד-1974, ליתן פטור או הנחה מאגרה עבור שירותים הניתנים על-ידי מינהל האוכלוסין, ולו במקרים של עוני מחפיר ביותר.

17. העותרים ביקשו מבית המשפט הנכבד, בין השאר, להורות למשיבים להנהיג מינהל תקין ולקבוע קריטריונים ברורים ונהלי פנייה לבקשה לפטור מאגרה. עוד ביקשו העותרים שקריטריונים ונהלים כאמור יפורסמו בציבור בערבית ויועמדו לרשותו במקום נגיש.

18. בתאריך 19.11.2001 הוציא בית-המשפט הנכבד בעתירה זו על-תנאי, המורה למשיבים ליתן טעם:

מדוע לא יקבעו ויפרסמו קריטריונים מנחים ונהלי פנייה בדבר הזכאות לפטור מאגרה לפי תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974.

צו על תנאי שניתן ע"י כבוד בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ מצ"ב ומסומן ע/2.

19. העתירה נמחקה בתאריך 19.6.2002, לאור התחייבות ב"כ המדינה לדאוג לביצועו של הסעד העיקרי שהתבקש, היינו, קביעת קריטריונים ונהלים למתן פטור מאגרה לפי תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, התשל"ד-1974 ופרסומם.

בהתאם לבקשת בית המשפט הנכבד התחייבה ב"כ המדינה ואף הכתיבה התחייבותה זו לפרוטוקול, לבקשת כבוד השופט חשין, לאמור:

משרד הפנים יעלה על הכתב את התנאים והנהלים בתוקף סמכותו של השר לפי תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, ובכלל זה פטור מלא, פטור חלקי, פטור בתנאים או דחיית אגרה. הטופס כמו גם על פי תקנה 25 יפורסם באתר האינטרנט של משרד הפנים. בטופס בקשה למעמד בישראל, ניתן לבקש טופס בקשה.

לאור התחייבות זו מצד המשיבים הסכימה העותרת 8 (העותרת 2 שם) למחיקת העתירה.

צילום מפרוטוקול הדיון ומפסק הדין מצ"ב לעתירה ומסומנים בהתאמה ע/3 א-ב.

20. פרוטוקול הדיון מהווה תיעוד חלקי בלבד לדברים שנאמרו בדיון, בו התחייבה ב"כ המשיבים, לבקשת בית המשפט הנכבד, כי נהלי הפנייה שיפורטו, בין השאר בטופס הבקשה לקבלת מעמד בישראל, יוצבו במקום נגיש בלשכת המשיב בתוך חודש מיום הדיון, הוא כאמור 19.6.2002.

21. הנה כי כן, בהתאם להתחייבותם בפני בית המשפט, היה על המשיבים להפיץ את נהלי הפנייה, והקריטריונים לקבלת פטור מאגרה בגין קבלת מעמד בישראל, בלשכותיו, ע"ד לתאריך 19.7.2002. כמו כן, היה על המשיב לשלב את המידע בדבר האפשרות לקבל פטור או הנחה מאגרה בטופס הבקשה לקבלת מעמד בישראל.

22. חודשים חלפו ועל אף תזכורות טלפוניות ובכתב למנהל לשכת מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים, הוא המשיב 3 בעתירה הראשונה והנוכחית, ולבאת כוחו, עו"ד גנסי, לא התקבלה כל תשובה מטעם מי מהמשיבים, הנוהל לא פורסם והטופס לא הוכן.

מכתב העותרת 8 לעו"ד גנסי שנשלח לאחר מספר פניות טלפוניות מצ"ב לעתירה ומסומן ע/4.

23. בתאריך 29.10.2002 התקיימה פגישה בלשכת עו"ד מנדל, מנהלת מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, בהשתתפותם של מר אברהם לקח, מנהל לשכת מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים, עו"ד גנסי, באת כוח המשיבים דאז, והח"מ, מטעם העותרת 8. בפגישה זו הועלה, בין השאר, נושא אי קיום התחייבות המדינה בבג"ץ בענייננו. מר אברהם לקח ועו"ד גנסי ציינו כי ידאגו לטפל בנושא הכנת הטופס ונגישותו בלשכה בירושלים המזרחית.

מכתבי העותרת 8 שנשלחו בעקבות הפגישה בפרקליטות המדינה למנהל לשכת מינהל האוכלוסין במזרח ירושלים, לעו"ד גנסי ולעו"ד מנדל, מצ"ב לבקשה ומסומנים ע/5.

הפנייה השנייה לבג"ץ – בקשה להורות למדינה לעמוד בהתחייבותה

24. בתאריך 14.1.2003, בחלוף שבעה חודשים מהתחייבות המשיבים בדיון האמור, מבלי שהופצו בלשכת המשיב 3 או בכל מקום אחר טפסים המציינים את הקריטריונים ונהלי הפנייה לקבלת פטור מאגרה, ובהיעדר תשובה כלשהי מטעם מי מהמשיבים, פנתה העותרת 8 לבית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ בבקשה להורות למשיבים לעמוד בהתחייבותם שניתנה במסגרת עתירה זו.

פניית העותרת 8 לבג"ץ מצ"ב לעתירה ומסומנת ע/6.

25. בפנייתה לבית המשפט העליון טענה העותרת 8 כי הימנעות המשיב מלבצע את התחייבותו בפני בית המשפט הנכבד, בהסתמך עליה ביקשו העותרים למחוק את העתירה, מעלה חשש ליכולת להגיע להסכמה עם המדינה ללא פסיקה מפורשת של בית המשפט, ועולה כדי ביזיון.

26. העותרת 8 הוסיפה, כי היעדר התייחסות מצד המשיבים ואי ביצוע ההתחייבות מטעם המדינה, לאחר שכבר הוגשה עתירה, הוצא צו על-תנאי, התקיים דיון ונרשמו הסכמות, מרוקן מכל תוכן את ההליך המשפטי בו נקטו העותרים:

בעוד המשיבים מתמהמהים, מתושבים רבים נמנעת זכותם לקבל שירות בשל אי יכולת כלכלית. כך למשל, תושבים מעוטי אמצעים המבקשים לרשום את ילדיהם במרשם האוכלוסין לא יודעים על זכאותם לבקש פטור או הנחה מאגרה, ועוברים חודשים בהם נותרים ילדיהם מחוסרי מעמד.

27. אשר על כן, ביקשה העותרת 8 מבית המשפט להורות למשיבים לעמוד בהתחייבותם ולדאוג כי טופס המפרט את הקריטריונים ונהלי הפנייה למשיבים לצורך קבלת פטור מאגרה בבקשות העולות מכוח חוק הכניסה לישראל יוצב בלשכת המשיב 3 ויפורסם לידיעת הציבור בשפה הערבית. כמו כן, ביקשה העותרת 8 שהפניה לאפשרות לקבל פטור מאגרה תהווה חלק מטופס הבקשה לקבלת מעמד בישראל.

28. בתאריך 14.1.2003, יום הגשת בקשת העותרת 8, ניתנה החלטת כבוד השופטת פרוקצ'יה, שחייבה את המשיבים להגיב לבקשת העותרים בתוך שבעה ימים.

החלטת בית המשפט בבקשה במסגרת בג"ץ 6029/01 מצ"ב לעתירה ומסומנת ע/7.

29. בהתאם לכך, גם כן בתאריך 14.1.2003 התקבלה לבסוף תשובת עו"ד אדרי מהלשכה המשפטית של המשיבים, לפיה גובש ואושר נוהל למתן פטור מאגרה כמבוקש. לדברי עו"ד אדרי:

בימים הקרובים ייכנס נוהל זה לתוקף, לאחר שיופץ בקרב לשכות מינהל האוכלוסין במשרד הפנים. (הדגשה שלי – ע.ל.)

להודעתה צירפה עו"ד אדרי נוהל למתן פטור מאגרה שגיבשו המשיבים. אלא שהנוהל שצורף לא פרט כל קריטריונים למתן פטור מאגרה, מלבד כותרת בדבר שדה רחב ביותר של שיקול דעת שיוכל המשיב 1 להפעיל. כמו כן, בתשובת המשיבים נכתב כי הנוהל יופץ בלשכות מינהל האוכלוסין, אך לא הזכיר הפצתו בציבור (לעומת ההפצה בקרב הפקידים), תרגומו לערבית והכלתו בטופס בקשה למעמד בישראל, הכל על פי התחייבות המדינה בבג"ץ.

ההודעה מטעם המשיבים והנוהל שצורף אליה מצ"ב לעתירה ומסומנים ע/8.

30. לאור זאת, שלחה העותרת 8, בתאריך 22.1.2003, ללשכה המשפטית של המשיבים את השגותיה בנושא, וביקשה את התייחסות המשיבים כמו גם דוגמא מטופס בקשה למעמד בישראל הכולל את נהלי הפנייה והקריטריונים לבקשת פטור מאגרה.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/9.

31. בתאריך 29.1.2003 ניתנה החלטת בג"ץ בנושא לפיה, בהודעת המשיבים "כי אושרו נהלים למתן פטור מאגרה לבקשות לאשרות ולרשיונות ישיבה, וכי בימים הקרובים נוהל זה יכנס לתוקף לאחר שיופץ בקרב לשכות מינהל האוכלוסין במשרד הפנים", יש משום מענה נאות לבקשה ועל כן היא נמחקת.

החלטת בג"ץ מצ"ב לעתירה ומסומנת ע/10.

32. בתאריך 4.2.2003 הגישה העותרת 8 לבית המשפט את התייחסותה לתגובת המשיבים, בה קבלה על היעדר הקריטריונים ונהלי פנייה בנוהל שנועד ליידע בדבר נושאים אלו, כמו גם על אי הימצאותו של נוהל כלשהו, קרוב לחודש מאז הודעת המשיבים הנוספת לבג"ץ.

ההתייחסות מטעם העותרים מצ"ב לעתירה ומסומנת ע/11.

33. אולם החלטת בית המשפט כבר ניתנה ונותרה על כנה.

החלטת בית המשפט מיום 5.2.2003 מצ"ב לעתירה ומסומנת ע/12.

המגעים עם המשיבים – מיצוי הליכים

34. לאחר שמכתב העותרת 8 מיום 22.1.2003 ללשכה המשפטית של המשיבים לא זכה למענה, שלחה הנ"ל בתאריך 24.4.2003 מכתב נוסף ללשכה המשפטית של המשיבים בנושא. העתקים ממכתב זה נשלחו גם למשיב 3, לעו"ד גנסיין ולעו"ד מנדל מפרקליטות המדינה.

מכתב העותרת 8 ומכתב נלווה שנשלח לעו"ד גנסיין, מצ"ב לעתירה ומסומנים ע/13.

35. בתאריך 8.6.2003, משחלפו קרוב לשנתיים מאז הוגשה העתירה הראשונה לבג"ץ, שנה מאז התחייבות המשיבים בפני בג"ץ, חצי שנה מאז הפנייה השנייה של העותרים לבג"ץ ומתשובת המשיבים לפנייה זו, בה התחייבו כי נהלים וקריטריונים יופצו "בימים הקרובים" - כתבה העותרת 8 לעו"ד גנסיין, ב"כ המשיבים בהליך הראשון, מכתב נוסף ואחרון בו ביקשה את התערבותה לשם ביצוע התחייבות המשיבים, על מנת לייתר פנייה שלישית לערכאות.

מכתב העותרת 8, שהעתקים ממנו נשלחו גם ללשכה המשפטית של המשיבים, למשיב 1, למבקר המדינה, לעו"ד אסנת מנדל, מנהלת מח' הבג"צים בפרקליטות המדינה ולמשיב 3, מצ"ב לעתירה ומסומן ע/14.

36. בתאריך 17.6.2003 התקבל מכתבה של עו"ד אדרי אליו צורף טופס שכותרתו "בקשה לפטור או הנחה מאגרה בבקשת לאשרה ו/או רשיון ע"פ חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952", כתוב בשפות הערבית והעברית. במכתבה מסרה עו"ד אדרי כי הטופס הופץ בלשכות מינהל האוכלוסין השונות.

מכתבה של עו"ד אדרי והטופס שצורף אליו, מצ"ב לעתירה ומסומן ע/15.

37. ברם, מספר ביקורים של הח"מ בלשכת מינהל האוכלוסין שבירושלים המזרחית העלו כי הטופס האמור לא נמצא על דלפק חלוקת הטפסים או בכל מקום נראה לעין בלשכה. בירור מול פקידי קבלת הקהל העלה שהם אינם מודעים לקיומו של הטופס.

38. הנה כי כן, בתאריך 25.6.2003 שלחה גב' נועה דיאטלוביזקי, מטעם העותרת 8, מכתב נוסף ללשכה המשפטית של המשיב, בו מסרה לעו"ד אדרי כי טופס בקשה לפטור מאגרה אינו מצוי בלשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית, וכי עובדת קיומו והאפשרות לבקש פטור מאגרה לא פורסמו בשום דרך עבור הציבור.

כמו כן, הזכירה גב' דיאטלוביזקי כי עדיין לא ברור אם נקבעו תנאים לקבלת הפטור, וממילא תנאים כאמור לא פורסמו ולא הובאו אף הם לידיעת הציבור. גב' דיאטלוביזקי ביקשה עוד כי הטופס האמור יצורף לטופס הבקשה לקבלת מעמד, כאמור בדיון בבג"ץ

6029/01 לעיל וכי האפשרות להצהיר בפני רשם בית משפט תובא לידיעת הפונים, כמו גם שתיפתח בפניהם אפשרות להצהיר בפני עובד ציבור - פקיד משרד הפנים, על מנת להפוך את ההליך ליעיל ונגיש יותר עבור הנזקקים לו.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/16.

39. במענה לכך, במכתב מתאריך 27.7.2003, טענה עו"ד אדרי כי טופס הבקשה לפטור נמצא כעת בלשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית. עו"ד אדרי התנערה מהתחייבות המשיבים בפני בג"ץ למזג את טופס הבקשה לפטור בטופס הבקשה למעמד בישראל, וכן מההתחייבות לקבוע תנאים לקבלת הפטור, באופן שהפונים יידעו על זכאותם וכן שייקבעו אמות מידה להפעלה שוויונית של סמכות המשיבים ליתן את הפטור. עו"ד אדרי סירבה לבקשת העותרת 8 להקל על הציבור על-ידי פישוט הדרך לגביית תצהירים, ולא התייחסה לדברי העותרת 8 בעניין מחויבות המשיבים לפרסום האפשרות לקבל פטור מאגרה וחשיבותו של פרסום כזה.

מכתבה של עו"ד אדרי מצ"ב לעתירה ומסומן ע/17.

40. בביקור הח"מ בלשכת המשיב בתאריך 27.7.2003, מצאה זה לראשונה את טופס בקשת הפטור מאגרה מונח על דלפק הטפסים. דא עקא, שבשונה מהטופס שנשלח לעותרת 8 על ידי הלשכה המשפטית, לא היה הטופס כתוב בערבית, אלא בעברית בלבד. דומה כי המשיבים מצאו לנכון להפיץ גרסה שונה מהטופס אותו שלחו לעותרת 8, כך שעל אף שהמשיבים טרחו לתרגם את טופס בקשת הפטור, בחרו הם להפיץ בלשכה שבירושלים המזרחית דווקא טופס שלא תורגם לערבית. מיותר לציין כי באי לשכה זו, רובם ככולם, אינם דוברים, כותבים או קוראים עברית.

41. אי לכך, בתאריך 31.7.2003 שלחה העותרת 8 מכתב נוסף ללשכה המשפטית של המשיבים, בו, בין השאר, ביקשה כי טפסי בקשה לפטור מתורגמים לערבית יופצו לאלתר בלשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית וכן את תשובת עו"ד אדרי לגבי כוונת המשיבים לעמוד בהתחייבותם לבג"ץ ולשלב טפסים אלו בטופס הבקשה לקבלת מעמד בישראל.

מכתב העותרת 8, אליו צורף טופס הבקשה שהופץ בלשכת המשיב 3, אשר כתוב בעברית בלבד, מצ"ב לעתירה ומסומנים ע/18.

42. בתאריך 3.9.2003 שלחה העותרת 8 מכתב תזכורת לעו"ד אדרי מהלשכה המשפטית.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/19.

43. עד ליום הגשת העתירה לא התקבלה כל התייחסות לפניית העותרת 8 והמצב ששרר טרם הגשת העתירה הראשונה, לפיו תושבים אינם יודעים על זכאותם לבקש פטור מאגרה, כיצד ניתן לבקש פטור או הנחה, ומהם התנאים לזכאות – עודו שריר וקיים.

44. כפי שיתואר בהמשך, בקשות לפטור המוגשות על-ידי העותרת 8 אינן זוכות למענה.

עניינם של העותרים 1-7 – בני משפחת אבו שחדם

45. העותרת 1 (להלן – **העותרת**), נישאה בשנת 1992 לתושב הגדה המערבית, מר ת' אבו שחדם. לבני הזוג נולדו שישה ילדים, ארבעה מהם בגדה המערבית ושלוש בירושלים. בני הזוג קבעו את ביתם במחנה הפליטים שועפאט. בשנת 1997 הגישה העותרת בקשה לרישום ילדיה במרשם האוכלוסין.

46. בתאריך 6.1.2002, לאחר התכתבות ענפה, נעתר משרד הפנים לבקשת העותרת לרישום ילדיה.

במכתב ההעותרות לבקשה לרישום ילדים נמסר לעותרת, כי הילדים ס', ח', ש' ור' יירשמו במעמד של א/5 לשנתיים, ויחויבו באגרת שירותים בסך 550 ₪ כל אחד.

מכתב ההעותרות של משרד הפנים מתאריך 6.1.2002 מצורף לעתירה כנספח ע/20.

47. וזה הטעם לחיוב באגרה עבור רישומם של חלק מהילדים: ילדים שנולדו בישראל נרשמים על-פי תקנה 12 לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, והליך זה אינו טעון אגרה. לעומת זאת, על מי שלא נולד בישראל לא חלה תקנה 12 זו, ורישומו מסווג כמתן רשיון לישיבת קבע. האגרה עבור רשיון לישיבת קבע נחלקת לסכום גדול (550 ₪), ולסכום נוסף, נמוך יותר (65 ש"ח), עבור כל נפש נלווה הכלולה ברשיון. מאחר שהילדים אינם נלווים זה לזה, מחויב כל אחד מהם בסכום המלא.

48. סכום האגרה הכולל בו חויבה העותרת 1 עומד על 2,200 ₪. העותרת לא יכולה לעמוד בתשלום סכום זה. מדובר באם המטופלת בשישה ילדים קטנים, וחסרת מקור פרנסה, מלבד קצבת המוסד לביטוח לאומי בסך של 1,560 ש"ח בחודש. הכסף אינו מספיק ולו לצורכי מחיה בסיסיים של מזון ולבוש והעותרת ובן זוגה שקועים בחובות.

49. בשנת 1994 הגישה העותרת בקשה לאיחוד משפחות עבור בן זוגה, אבי הילדים. הבקשה סורבה ובקשת העותרים לשיקול מחדש משנת 2001 עודנה תלויה ועומדת בלשכת המשיב 3. משכך, אין ביכולתו של האב לצאת לעבוד ולפרנס את המשפחה, מחשש ממעצר וגירוש. העותרת סובלת מבעיות רפואיות וכך גם שתי הבנות הקטנות.

אישורים רפואיים אודות בעיותיהן הרפואיות של מ' הפעוטה הסובלת מבעיות בלב והתינוקת מ' הסובלת מבעיות בנשימה, מצ"ב לעתירה ומסומנים ע/21.

50. בני המשפחה מתגוררים בשכירות במחנה הפליטים שועפאט, בבית בן שלושה חדרים, ריק מרהיטים. בדירת העותרים מזרן זוגי אחד בו ישנים העותרת ובן זוגה, מזרן נוסף על גביו ישנות התינוקת מ' והפעוטה מ', ומזרן שלישי עליו מצטופפות הילדות ס', ש' ור'. הילד ח' ישן על שמיכות.

תצהיר העותרת המעיד על מצבם הכלכלי הקשה של בני המשפחה שנגבה בחודש דצמבר 2002, והוגש למשרד הפנים במסגרת הבקשה לפטור את העותרת מתשלום אגרה מצ"ב לעתירה ומסומן ע/22. מצבם הכלכלי של בני המשפחה הוחרף מאז גביית תצהיר זה ומתואר בתצהיר נוסף של העותרת המצורף לעתירה זו.

51. העותרת הגישה בקשה להסדרת מעמדם של ילדיה עוד בשנת 1997, ולאחר מכן פנתה למשיב שוב ושוב בעניין זה. בתאריך 10.7.00 שלחה העותרת 8 מכתב למשיב בבקשה לקבל תמצית רישום, אליו צירפה רשימה ארוכה של מסמכים אודות מרכז חיי העותרים.

מכתבה של העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/23.

52. בתאריך 29.1.01, משלא נענתה בקשת העותרת להסדרת מעמדם של ילדיה, שלחה העותרת 8 למשיב 3 מכתב נוסף, בו ביקשה לאשר את רישום הילדים על בסיס הוכחות מרכז החיים שנשלחו במסגרת מכתבה הקודם.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/24.

53. **רק בתאריך 6.1.02**, שנה מאוחר יותר ולאחר התכתבות ענפה, הודיע משרד הפנים על אישור הסדרת מעמדם של ששת ילדי המשפחה.

ראו הודעת המשיב 3 אשר צורפה כנספח ע/20 לעיל.

54. על אף אישור משרד הפנים לרישום העותרים 7-2 במרשם האוכלוסין, נבצר מהעותרת לעשות כן עקב מצבה הכלכלי הנואש. כאמור, למרות התחייבות המשיבים כי טפסים, נהלים וקריטריונים לקבלת פטור מאגרה בשפה הערבית יופצו בלשכות עד ליום 19.7.2002, הרי שעד היום לא קוימה התחייבות זו. אי לכך, במועד אישור הבקשה לרישום ילדים, העותרת לא ידעה כי הינה זכאית לבקש פטור מאגרה.

55. משנודע לעותרת 8 כי ילדי העותרת לא נרשמו במרשם האוכלוסין, לאחר שביררה כי טפסים, נהלים וקריטריונים בנושא עדיין אינם בנמצא, פנתה בתאריך 24.12.2002 במכתב לעו"ד גלית לביא, מהלשכה המשפטית של המשיבים, בבקשה לפטור את העותרת מאגרת רישום ילדים. במכתבה העלתה העותרת 8 דבר העוני המחפיר בו שרויה העותרת, תיאור אשר גובה בתצהיר מפורט של העותרת, בדבר מקורות פרנסתה ותנאי העוני המשווע בהם היא חיה. במכתב זה הזכירה העותרת 8 פעם נוספת את התחייבות המשיבים במסגרת בג"ץ 6029/01, לקבוע נהלים וקריטריונים לקבלת פטור מאגרה ולפרסמם בציבור.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/25. תצהיר העותרת שצורף למכתב זה סומן כנספח ע/22 לעיל.

עניינם של העותרים 1-7 – מיצוי הליכים

56. בתאריך 15.1.2003 שלחה העותרת 8 מכתב תזכורת לעו"ד לביא מהלשכה המשפטית של המשיבים בעניינה של העותרת ופניות נוספות שלא נענו.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/26.

57. משלא נתקבלה תשובה מעו"ד לביא פנתה גב' פילמוס מטעם העותרת 8, בתאריך 4.2.2003, טלפונית ללשכתה על מנת לברר היכן עומד הטיפול בבקשה. גב' פילמוס שוחחה עם גב' קרן אבוטבול מהלשכה המשפטית, שבדקה ומסרה כי היא אינה יודעת במה מדובר, אך היא תברר ותשיב לעותרת 8.

58. גב' אבוטבול מהלשכה המשפטית לא ענתה לשאלות גב' פילמוס. אי לכך, שלחה העותרת 8 ביום 19.2.2003 מכתב נוסף לעו"ד לביא, בבקשה לאשר את בקשת העותרת לפטור מאגרה. בפנייה זו חזרה העותרת 8 על פרטי מצבה הנואש של העותרת והפנתה את עו"ד לביא לתצהיר שצורף לפניית העותרת 8 מחודש דצמבר 2002. גם במכתבה זה הזכירה העותרת 8 לעו"ד לביא את התחייבות המשיבים בבג"ץ 6029/01. העותרת 8 שלחה העתק ממכתב זה לעו"ד אסנת מנדל, מנהלת מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן כנספח ע/27.

59. בתאריך 5.3.2003, לאחר שלא התקבלה כל תשובה מהלשכה המשפטית של המשיבים מאז חודש דצמבר 2002, פנתה העותרת 8 בהליך "קדם בג"ץ" לפרקליטות המדינה. להליך ניתן המספר 136/03. בפניית העותרת 8 לפרקליטות המדינה תוארה שוב המצוקה הכלכלית של בני משפחת העותרים, אשר מונעת מהעותרת, תושבת קבע של המדינה, לממש את זכותה להעניק מעמד לילדיה. בפנייה זו הזכירה העותרת 8 שוב את התחייבות המדינה בבג"ץ 6029/01.

הפנייה ב"קדם הבג"ץ" שהוגשה ללשכת עו"ד מנדל, מנהלת מחלקת הבג"צים, מצ"ב לעתירה ומסומנת ע/28.

60. בתאריך 20.3.2003 שלחה עו"ד מנדל מפרקליטות המדינה את פניית העותרת 8 לעו"ד לביא מהלשכה המשפטית וביקשה את המשך טיפולה בדחיפות בפניית העותרים.

מכתבה של מנהלת מח' הבג"צים לעו"ד לביא מצ"ב לעתירה ומסומן ע/29.

61. בתאריך 9.4.2003 שלחה העותרת 8 מכתב נוסף בעניינם של העותרים למנהלת מחלקת הבג"צים, בו ביקשה שוב את התערבות עו"ד מנדל, לשם קבלת תשובה מהלשכה המשפטית של המשיבים.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/30.

62. בתאריך 13.4.2003 שלחה עו"ד מנדל מכתב נוסף לעו"ד לביא בנושא. במכתבה ביקשה עו"ד מנדל בשנית כי עו"ד לביא תטפל בבקשת העותרים.

מכתבה של עו"ד מנדל ללשכה המשפטית של המשיבים מצ"ב לעתירה ומסומן ע/31.

63. בתאריך 25.6.2003 פנתה גב' דיאטלוביצקי, מטעם העותרת 8 לעו"ד יוכי גנסי, ממחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, בבקשה להתערבותה על מנת לייתר פנייה לערכאות לשם הסדרת מעמדם של העותרים 2-7, ילדי העותרת. במכתבה תיארה גב' דיאטלוביצקי את מצוקת העותרת, בגינה נמנע ממנה להסדיר את מעמד ילדיה משך תקופה ארוכה. גב' דיאטלוביצקי תיארה גם את מסכת ניסיונות העותרים לקבל מענה כלשהו מהלשכה המשפטית של המשיבים – ללא הועיל.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/32.

64. בעקבות פניית העותרת 8 לעו"ד גנסי, יצרה הגב' קרן אבוטבול מהלשכה המשפטית של המשיבים, בתאריך 30.6.2003, קשר טלפוני עם הח"מ ומסרה כי לעותרת נקבע תור שמועדו "אתמול" להגיש בקשה לפטור מאגרה. לדברי גב' אבוטבול פניית העותרת 8 מחודש דצמבר 2002, בה התבקש לראשונה פטור מאגרה, לא התקבלה בלשכה המשפטית. בשיחה זו מסרה הח"מ לגב' אבוטבול כי גם אם מכתב הבקשה לפטור לא התקבל בלשכה המשפטית, הרי שנעשו פניות חודשיות ללשכה המשפטית, בכתב ובטלפון, וכן פניות מטעם עו"ד מנדל מפרקליטות המדינה בעקבות קדם בג"ץ. מכאן שבמצב תקין, אחת מן הפניות והתזכורות היתה אמורה לגרום אחריה תגובה כלשהי, ולו שהמסמך אליו הן מתייחסות לא התקבל. כמו כן, לדברי הח"מ כל הדרישות שהועלו בעניין טופס בקשת הפטור, שלא היה בנמצא עובר לבקשת העותרת לפטור בחודש דצמבר, מולאו והמסמכים הרלוונטיים צורפו לפנייה המקורית.

לפיכך, סוכם כי פניית העותרת 8 מחודש דצמבר על נספחיה תועבר בשנית ללשכה המשפטית ותיענה באופן מזורז, עד לסוף השבוע בו התקיימה השיחה.

מכתב הלוואי שנשלח בצירוף למשלוח החוזר של המסמכים, בו הועלה תקציר השיחה בין הח"מ וגב' דיאטלוביצקי לגב' אבוטבול, מצ"ב לעתירה ומסומן ע/33.

65. במכתב מתאריך 1.7.2003 הודיעה עו"ד לביא לעותרת 8 כי באפשרות העותרת להגיש בקשה לפטור, "תוך שהיא ממלאת את הטפסים הרלוונטיים". לדברי עו"ד לביא אין באפשרות הלשכה לטפל בבקשה על פי המכתב מחודש דצמבר על נספחיו, אלא יש צורך במסמכים עדכניים, בהגעת העותרת פיזית ללשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית לשם מילוי טופס הבקשה לפטור שגובש בינתיים (אם כי עדיין לא הופץ במועד זה בלשכה) ובמסירת המסמכים ביד.

מכתבה של עו"ד לביא מצ"ב לעתירה ומסומן ע/34.

66. בעקבות שיחה טלפונית עם עורכות הדין גנסיין ולביא, נעתרה הראשונה לבקשת העותרים כי מסמכים עדכניים ישוגרו באמצעות הפקס. הטעם לבקשת העותרים נבע מחלופי הזמן מאז הוגשה הבקשה והקושי של העותרת, שסובלת מבעיות רפואיות, וזה אך השתחררה מאשפוז בבית חולים להידחק בהמולת הלשכה. הנה כי כן, בתאריך 3.7.2003 שיגרה העותרת 8 באמצעות פקס מכתב נוסף לעו"ד לביא, אליו צורף טופס הבקשה לפטור מאגרה ומסמכים נוספים על פי בקשת הלשכה המשפטית.

מכתב העותרת 8 מצ"ב לעתירה ומסומן ע/35.

67. בתאריך 13.7.2003 השאירה גב' דיאטלוביזקי הודעה במשיבון של עו"ד לביא, בבקשה לברר אם התקבלה הכרעה בבקשת העותרים.

68. בתאריך 15.7.2003, בעקבות הודעה נוספת שהשאירה גב' דיאטלוביזקי במשיבון של עו"ד לביא, התקשרה גב' אבוטבול מהלשכה המשפטית ומסרה כי המשיבים מחכים לתשובת "גורמים נוספים" שאמורה להתקבל כל יום, ועל כן לדבריה "נגרם עיכוב קל". באותו יום שלחה עו"ד לביא "תשובת ביניים" בנושא.

מכתבה של עו"ד לביא מצ"ב לעתירה ומסומן ע/36.

69. בשיחה טלפונית שיזמה הח"מ ביום 4.8.2003 עם הלשכה המשפטית, מסרה גב' אבוטבול מהלשכה כי למחרת עומדת להתקיים ישיבה עם חשב המשרד בנושא זה. לפיכך, לדברי גב' אבוטבול מוצע לדחות פנייה לערכאות. לבקשת הח"מ מסרה הנ"ל כי היא תבקש מעו"ד לביא לחזור טלפונית אל העותרת 8 על מנת ליידע את העותרים היכן עומד הטיפול בבקשה.

70. עד ליום הגשת העתירה שבנדון, לא התקבלה תשובה לפניית העותרים מהלשכה המשפטית או ממי מהמשיבים.

71. ילדי העותרת עדיין לא נרשמו במרשם האוכלוסין.

הטיעון המשפטי

72. העותרים יטענו כי הימנעות המשיבים מלמלא התחייבותם בפני בג"ץ, ובכלל זה לקבוע תנאים לקבלת פטור מאגרה ולפרסמם בציבור, כמו גם הימנעותם מטיפול ומתן החלטה בבקשת העותרת לפטור מאגרה עבור הסדרת מעמדם של ילדיה הקטינים - בכל אלו יש משום התנהגות שאינה חוקתית, חורגת באופן קיצוני ממתחם הסבירות ופוגעת בזכויותיהם הבסיסיות ביותר של העותרת והעותרים 2-7.

כתוצאה מהתנהגות זו של העותרים עד היום – אוקטובר 2003, לא הוסדר מעמד הילדים בישראל, על אף שאישור לכך ניתן כבר בחודש ינואר 2002.

הסמכות ליתן פטור מאגרה והחובה להפעילה

73. תקנה 25 לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, מסמיכה את שר הפנים, או מי ששר הפנים הסמיכו לכך, לפטור מתשלום אגרה לפי תקנות אלה, כולה או מקצתה. למיטב ידיעתם של העותרים, המשיבים לא עשו דבר על-מנת שהסמכות תופעל במקרים ראויים ועל בסיס מסודר ושוויוני ולא ידוע לעותרים ולו על מקרה אחד בו הופעלה הסמכות.

74. בהענקת הסמכות טמונה בין היתר "החובה לשקול את הצורך בהפעלתה ואת הדרכים הראויות, שיש לנקוט בהקשר זה" (בג"ץ 297/82 ברגר ואח' נ' שר הפנים, פ"ד לז(3) 29, 45). המשיב 2 האציל את סמכותו לשורה של בעלי תפקידים שבמשרדו, בוודאי מתוך מגמה לייעל את הפעלתה. בעקבות בג"ץ 6029/01 אף גיבש המשיב טופס בקשה לפטור מאגרה.

אולם קריטריונים להפעלת הסמכות לא נקבעו, דבר קיומו של הטופס לא פורסם ולמיטב ידיעת העותרים הטופס לא הופץ בלשכת המשיב 3 באופן שהפונים יוכלו לדעת על קיומו.

75. לפיכך, ממשיכים המשיבים להימנע מהפעלת סמכותם.

הצורך בקריטריונים ובהנחיות

76. הפעלת הסמכות להעניק פטור מאגרה מחייבת קביעת קריטריונים לזכאות לפטור והנחיות לגבי אופן קביעת הפטור. הנחיות וקריטריונים מעין אלו הם ערובה להפעלה רציונלית של הסמכות. העלאתם על הכתב מחייבת את הרשות להעמיד לנגד עיניה את מכלול השיקולים הרלוונטיים ולקבוע את מדיניותה. הנחיות וקריטריונים מהווים גם ערובה להפעלה שוויונית של הסמכות. הם מונעים הפעלה ספורדית של הסמכות, שתביא ליחס שונה למקרים דומים.

לעניין חובת הרשות לקבוע הנחיות ראו י' דותן, הנחיות מינהליות (ירושלים: המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי ומיכאל סאקר, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, תשנ"ו-1996) בעמ' 124-120 והמקורות המצוטטים שם.

וכן, בג"ץ 3638/99 בלומנטל ואח' נ' עיריית רחובות ואח' תק-על 2000(3), 882: "הקצאת מקרקעין חייבת להיעשות על פי כללים וקריטריונים הוגנים, שוויוניים, ברורים, ענייניים וגלויים..." (סעיף 8 לפסק הדין).

ראו גם:

בג"ץ 4146/95 עזבון דנקנר ואח' נ' מנהל רשות העתיקות ואח', פ"ד נב(4) 774, 790-792;
בג"ץ 6396/96 זקין נ' ראש עיריית באר-שבע תק-על 99(2), 793;
בג"ץ 2159/97 מועצה אזורית חוף אשקלון נ' שר הפנים ואח' תק-על 198(1), 626.

77. בעקבות הנחיית בית המשפט העליון בבג"ץ 6029/01 התחייבו המשיבים לקבוע ולפרסם תנאים למתן פטור מאגרה. לדידם של המשיבים המסמך שצורף כנספח ע/8 לעיל, מהווה את התנאים שגיבשו לקבלת הפטור משך למעלה משנה לאחר התחייבותם.

78. אולם, בחינה של התנאים המפורטים במסמך מעלה כי לא מדובר בקריטריונים למתן הפטור, אשר יאפשרו הפעלת הסמכות באופן שוויוני, כי אם רשימה של דרישות מהפונים לקבלת פטור, נטולת כל הנחיות שיהיו אמות מידה להתייחסות לדרישות אלו.

חובת פרסום קריטריונים ונהלי פנייה לקבלת פטור מאגרה

79. שאלת הצורך בקביעת קריטריונים ובפרסומם איננה עוד שנויה במחלוקת: הן על פי מושכלות המשפט המינהלי והן בהקשר הספציפי לאחר שבית המשפט העליון בשבתו במסגרת בג"ץ 6029/01 הורה למשיבים לקבוע נהלים וקריטריונים כאמור, ולפרסמם בתוך חודש מיום הדיון שהתקיים בחודש יוני 2002.

80. אם כן, הצורך בקריטריונים ונהלים כרוך בחובה לפרסומם אם הם קיימים או משיקבעו. הקריטריונים וקיומם של נהלים למתן פטור מאגרה משפיעים השפעה ישירה על זכויותיהם של מקבלי השירות ממשרד הפנים. מקבלי השירותים ממשרד הפנים זכאים לדעת אודות תנאי הזכאות לפטור מאגרות ונוהל קבלת הפטור, על מנת שיכלכלו את מעשיהם בהתאם.

81. הפרסום יבטיח גם שהזכאים לפטור על-פי הקריטריונים אמנם יפנו לקבלתו, שאם לא יפנו ממילא יהיה יישום ההנחיות אקראי, זכאים רבים לא יזכו בפטור, ומטרת הסמכות שהוקנתה למשיב 1 לא תושג במלואה.

לעניין חובת הרשות לפרסם את נהליה, ראו דבריה של כבוד השופטת ביניש בבג"ץ 7139/02 עבאס-בצה ואח' נ' שר הפנים ואח', תק-על 2003(2), 80, לגבי נוהל בדבר דרישות משרד הפנים במסגרת בקשות לאיחוד משפחות, ואשר יפים גם לענייננו:

בשל חשיבותו הרבה של הנוהל והשפעתו על מערך זכויותיהם של אנשים רבים, מוטב היה אילו נקבע בחקיקת משנה... מאליו מובן כי היות הנוהל קבוע בהנחיות אינה פוטרת את המדינה מפרסום הולם שלו...

...הפרסום הנאות במקרה שלפנינו יכול להתבצע בדרכים שונות. כך, למשל, יכול הפרסום להיעשות בדרך של פרסום בעיתונים, הפצת ההנחיות לגופים שעוסקים בעניין, תליית הנוהל בלוחות המודעות של לשכות מינהל האוכלוסין, פרסום ברשת האינטרנט וכל דרך סבירה אחרת המאפשרת את

העמדתו של הנוהל לרשותו של כל מעוניין המבקש לעיין בו,
באופן מקיף יותר מן הפרסום שניתן לו עד עתה.

שם, בסעיף 8.

לעניין החובה לפרסם קריטריונים ראו עוד: בג"ץ 5537/91 אפרתי נ' אוסטפלד ואח', פ"ד
מו(3) 501; בג"ץ 3648/97 סטמקה ואח' נ' שר הפנים ואח', פ"ד נג(2) 728, 776-768.

82. ההכרח לפרסם את הקריטריונים גובר כשמדובר באוכלוסייה מעוטת אמצעים, שמטבע
המצביאות החברתית ממודרת ממקורות מידע, מודעת פחות לזכויותיה, ובעלת נגישות
נמוכה יחסית לאמצעים לבירור זכויותיה (כגון היוועצות עם עורך דין). אוכלוסייה זו
היא גם זו הנזקקת יותר מכל אוכלוסייה אחרת לפטור מתשלום אגרה.

הזכות לפטור – מחוסרי אמצעים

83. הסדרים הנוגעים לפטור מאגרה נועדו בראש ובראשונה לאפשר למחוסרי אמצעים לקבל
שירותים להם הם נזקקים או שהם מחויבים לקבלם על-פי חוק. מטרת הפטור היא
לעשות את השירותים זמינים למחוסרי אמצעים, ולמנוע מצב בו קבלת השירות באה על
חשבון תנאי החיים הבסיסיים ביותר של האדם.

...הקלה בתשלום ארנונה הניתנת לפלוני, אדם שאין לו
מקורות מחיה די-הצורך ואין בכוחו לפרנס את עצמו, הטבה
ראויה ונכונה היא. הטבה זו מבטאת סולידריות חברתית
מבורכת, ונסכים כולנו כי ראוי הוא להקל עם אותו אדם נעדר-
אמצעים. הקלה זו היא גם הגונה, גם הוגנת גם צודקת, ואין
היא פוגעת לא בעקרון השוויון ולא בכל עיקרון ראוי אחר;
נהפוך הוא: יש בה בהקלה כדי להקל, ולו במעט, על החסר
ואי-השוויון שאותו אדם נקלע אליו שלא בטובתו.

דברי כב' השופט חשין בבג"ץ 6741/99 יקותיאלי ואח' נ' שר הפנים ואח', תק-על 2001(2),
253, בסעיף 12 לפסק הדין.

הזכות לתנאי קיום מינימליים הוכרה כזכות אדם חוקתית.

הזכות של כל אדם... לקיום מינימלי, היא חלק אינטגרלי
מההגנה החוקתית המוענקת על ידי חוק-יסוד: כבוד האדם
וחירותו...

אדם הנאלץ לחיות בתנאים חומריים משפילים הוא אדם
שכבודו כאדם נפגע.

דברי כבי הנשיא ברק ברע"א 4905/98 גמזו נ' ישעיהו ואח', תק-על (1)2001, 1440, בסעיפים 19 ו-20 לפסק הדין.

84. הטלת אגרה על אדם מחוסר אמצעים בגובה נומינלי זהה לזו שמוטלת על כל אזרח פוגעת בעקרון השוויון המהותי. הגובה השווה של האגרה מיתרגם לנטל מס כבד על חסר האמצעים, בעוד שעבור אדם אמיד קל הוא כנוצה.

לא יימצאו חולקים על כך כי עקרון השוויון חותך את משפט ישראל לאורכו, לרוחבו ולעומקו, וכי מוטמע הוא במשפט המסים כשם שמוטמע הוא בכל שאר חלקי המשפט.

דברי כבי השופט חשין בבג"ץ 4140/95 סופרפארם ואח' נ' מנהל המכס ומע"מ ואח', פ"ד נד(1) 49, 106.

85. שוויון מהותי בחלוקת נטל המס משמעו התחשבות ברמת ההכנסה.

כך למשל, בנוגע להטלת ארנונה גבוהה על עסקים רווחיים נקבע:

אין לראות בזה הפליה אסורה, אלא דירוג מוצדק של חלוקת הנטל לפי מידת היכולת.

דברי כבי מ"מ הנשיא לנדוי, כתוארו אז, בבג"ץ 345/78 ירדניה ואח' נ' עיריית ת"א-יפן, פ"ד לג(1) 113, 121.

וראו גם בג"ץ 240/85 בינשטוק נ' עיריית ת"א-יפן, פ"ד מ(2) 586.

86. הדברים הנכונים לגבי מס, נכונים גם לגבי אגרה, שיש בה יסוד של מחיר ויסוד של מס.

לגבי שיקולים של מדיניות חברתית בקביעת גובה אגרות ראו "זמיר, הסמכות המינהלית (ירושלים: נבו, תשנ"ו-1996), כרך א' ע' 183.

בקשות הנוגעות לילדים - חובת המדינה להגן על זכויות הילד

87. לשירותים הניתנים במשרד הפנים השלכות על שורה של זכויות יסוד של האדם. ככל שהזכות יסודית יותר, כך חשוב יותר לוודא שהאגרה לא תיצור הכבדת יתר על מימוש הזכות, ובוודאי שלא תהווה מחסום בפני מימושה. אין מתן רשיון ביקור לצורכי תיירות כמתן רשיון ישיבה לצורכי איחוד משפחות. אין הליך שעניינו זכויותיהם של בוגרים בלבד כהליך המשליך על זכויותיהם של ילדים.

88. הזכות לחיי משפחה, ובייחוד זכותו של קטין להיות בחזקת הוריו – ובכלל זה לקבל את מעמדם – היא מיסודות המשפט.

המשפחה, כקבוצת יסוד לחברה וכסביבה טבעית להתפתחותם ורווחתם של כל בניה, ובפרט הילדים, מן ההכרח שיובטחו לה הבטחה וסיוע, ככל הנדרש, באופן שתוכל לשאת במלוא אחריותה בתוך הקהילה... המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יופרד מהוריו בניגוד לרצונם...

מהמבוא לאמנה בדבר זכויות הילד, כ"א 31, ע"מ 221 וסעיף 9 לאמנה.

89. טובת הילד היא עיקרון יסוד במשפט הישראלי, וצריכה להיות שיקול ראשון במעלה במערך השיקולים של הרשות המינהלית.

ראו: ע"א 232/85 פלוני נ' י"מ, פ"ד מ(1) 1, 12-13; בג"ץ 243/88 קונסלס ואח' נ' תורג'מן ואח', פ"ד מה(2) 626 בע"מ 638-641; ע"א 2266/93 פלוני נ' אלמוני, פ"ד מט(1) 221 בעמוד 248 ואילך; בג"ץ 5227/97 דוד נ' בית-הדין הרבני העליון, תק-על 98(3) 443, סעיפים 10-11; דברי השופט גולדברג בבג"ץ 1689/94 הררי ואח' נ' שר הפנים, פ"ד נא (1) 15, בע"מ 20, מול האות ב, בדבר הכרת בית המשפט העליון בהיות הזכות של ילדים קטינים לחיות לצד הוריהם זכות אלמנטרית וחוקתית.

90. האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד, אותה אישרה מדינת ישראל עם כמעט כל אומות העולם, קובעת שורה של הוראות המחייבות הגנה על התא המשפחתי של הילד.

כך נאמר במבוא לאמנה:

[...] הילד לשם פיתוח אישיותו המלא וההרמוני, מן הראוי כי

יגדל בסביבה משפחתית באווירה של אושר, הבנה ואהבה [...].

סעיף 1(3) לאמנה קובע:

בכל הפעולות הנוגעות לילדים, בין אם ננקטות בידי מוסדות

רווחה סוציאלית ציבוריים או פרטיים ובין בידי בתי משפט,

רשויות מינהל או גופים תחיקתיים, תהא טובת הילד שיקול

ראשון במעלה....

91. הוראות האמנה בדבר זכויות הילד זוכות להכרה הולכת וגוברת כמקור משלים לזכויות הילד וכמדריך לפרשנות "טובת הילד" כשיקול על במשפטנו: ראו ע"א 3077/90 פלונית ואח' נ' פלוני, פ"ד מט(2) 578, 593 (כב' השופט חשין); ע"א 2266/93 פלוני, קטין ואח' נ' פלוני, פ"ד מט(1) 221, בעמ' 232-233, 249, 251-252 (כב' הנשיא שמגר); דנ"א 7015/94 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית, פ"ד נ(1) 48, 66 (כב' השופט דורנר). מן הדין שהמשיבים יפעילו את סמכויותיהם בהתאם לטובת הילד כפירושה בהוראות האמנה.

92. על המשיבים לסייע במימוש זכויותיהם של ילדים לחיי משפחה, ולפעול למען טובת הילד. במיוחד לא ייתכן לפגוע בטובתם של ילדים רק משום שהוריהם מתקשים לגייס את סכום האגרה הנדרש על-מנת להסדיר את מעמדם.
93. לעותרת, תושבת מדינת ישראל, זכות לחיות בבטחה עם ילדיה בישראל, כאשר מעמדם המשפטי מוסדר. זכות זו נובעת מזכותה של העותרת, בהיותה תושבת קבע של מדינת ישראל, כמו גם מזכות היסוד שלה כאם, כי לא יימנע ממנה על-ידי מדינתה להגן על ילדיה ולהעניק להם את המקסימום שביכולתה. על המדינה מוטלת החובה הברורה והטבעית לא רק שלא למנוע פגיעה שכזו, כי אם להגן באופן אקטיבי על האדם מפני פגיעה ביכולתו להעניק לילדיו את ההגנה לה הם זקוקים.
94. המשיבים מתעלמים מעקרון טובת הילד, הוא עקרון יסוד בהפעלתו של כל שיקול דעת מינהלי או שיפוטי בנוגע לקטינים. עיכוב של שנים ברישומו של ילד כתושב ישראל, כאשר הורהו תושב ישראלי שמקום מגוריו בישראל, לאחר שהבקשה להסדרת המעמד כבר אושרה, משמעו – להתערב בתא המשפחתי בניגוד לטובתו, ולכפות על הילד חיים ללא מעמד יציב וברור. בהיעדר מעמד, ילדיה של העותרת, מהיבטים רבים, הם בבחינת לא קיימים. ככל שעובר הזמן ועם השינויים התכופים במדיניות ונהלי המשיבים, לא ברור אם יתאפשר רישומם.
95. חשוב לציין, שגם למדינה מצב שכזה הוא בעייתי ביותר, שכן נוצר מצב בו מרשם האוכלוסין אינו משקף את מצב האוכלוסייה הנכון במדינה.
96. העותרים יטענו כי על המשיבים נטל השכנוע כי דחיית מועד הסדרת מעמדם של הילדים עד להכרעת המשיבים בבקשתם לפטור מאגרה נעשית תוך הפעלת שיקול דעת סביר באופן שניתן להצדיק את הפגיעה החמורה בזכויות היסוד של עותרים ואנשים במצבם.
97. נכון להיום, דומה כי העובדה שבקשה הטעונה אגרה משליכה על זכויותיהם של ילדים לקבל מעמד, אינה מהווה שיקול מרכזי במתן פטור או הנחה, ואין היא משפיעה על קצב טיפול הפקידים בבקשות לקבלת הפטור.
98. אשר על כן, יש לשנות לאלתר מצב בלתי תקין זה, באופן שמרגע שהוחלט לאשר הסדרת מעמדו של ילד בישראל לא תעוכב הסדרת המעמד בפועל – לא בגין אי יכולת ההורה לשלם את כספי האגרה וודאי שלא עקב שיהוי וסחבת בהם נוקטים הפקידים האמונים על הטיפול בבקשה לפטור.
- על המשיבים להסדיר מעמדו של הילד בהזדמנות האפשרית הראשונה לאחר אישור הבקשה המהותית. זאת על מנת למנוע הישנותם של מקרים כמו זה שלפנינו בו נותרים ילדים נטולי מעמד, לאחר שזה אושר, משום שלהוריהם אין די כסף בכדי לשלם עבורו, ולמשיבים לא אצה הדרך לפרסם את עובדת האפשרות לבקש פטור מאגרה ואף לא לטפל בבקשה לפטור, משהוגשה.

חובת הרשות לפעול במהירות הראויה

99. על המשיבים מוטלת החובה לטפל בעניינם של העותרים בהגינות, בסבירות ובמהירות ראויה. סעיף 9(ב) לחוק תיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות), תשי"ט-1958, פוטר אמנם את המשיבים מהוראות אותו חוק, אולם אין בכך כדי לפטור את המשיב מהחובות החלות על כל רשות ציבורית – לנהוג בפונה אליה בהגינות ובסבירות.

כך פסק כבוד השופט ד' לוי בבי"ץ 6300/93 המכון להכשרת טוענות בית הדין נ' השר לענייני דתות ואח', פ"ד מח(4) 441, 451:

על רשות מוסמכת לפעול בסבירות. סבירות משמעה גם עמידה בלוח זמנים סביר.

לעניין זה ראו עוד:

בגי"ץ 758/88 קנדל ואח' נ' שר הפנים, פ"ד מו(4) 505; בגי"ץ 4174/93 ויאלב נ' שר הפנים, (לא פורסם), בסעיף 4 לפסה"ד; בגי"ץ 1689/94 הררי ואח' נ' שר הפנים, פ"ד נא(1) 15.

100. חובתו של המשיב לפעול בעניינם של העותרים בזריזות ראויה, מעוגנת גם בסעיף 11 לחוק הפרשנות, התשמ"א-1981, הקובע לאמור:

הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו – משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה ולחזור לעשותו מזמן לזמן ככל הנדרש לפי הנסיבות.

101. החובה לפעול בתוך זמן סביר, ושלא לנקוט הזנחה וסחבת בבקשות תלויות ועומדות בפני הרשות, היא מיסודותיו של מינהל תקין.

ראו לעניין זה ע"א 4809/91 הוועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים נ' קהתי ואח', פ"ד מח(2) 190, 219.

בית המשפט העליון עמד על הדברים הללו בפסק דינו בבי"ץ 3680/95 טבריה נ' משרד הפנים, תק-על(1)96, 673. באותו עניין אישר בית המשפט כסבירה את מדיניותו של המשיב לבחון במקרים מסויימים את כנות הנישואין בטרם ירשום במרשם האוכלוסין את מי שהציג תעודת נישואין בתור "נשוי". עצם הבדיקה נמצאה סבירה, אך בית המשפט הוסיף על כך כי:

יש לקוות כי היא (הבדיקה, ע.ל.) נעשית ביעילות ובמהירות הראויה, ויש להניח כי גם במקרה שלפנינו הבדיקה לא תארך זמן רב. דברי כבוד הנשיא ברק בעמ' 673.

102. המשיבים נוקטים סחבת בטיפול בבקשת העותרים בהימנעם מלאשרה במשך קרוב לשנתיים. זאת על אף מודעות המשיבים להשפעה הישירה שיש לעיכוב על עניינם של ילדים קטינים. נזכיר כי סחבת זו נוספת על שנים של בדיקת הבקשה המהותית להסדרת מעמד הילדים, וכי לא מדובר בבקשה להקנות מעמד, שהרי המעמד כבר אושר, כי אם בקשה שעניינה סכום כספי בלבד. השלכות הסחבת בה נוקטים המשיבים על משפחת העותרים קשות ביותר ומצוקתם הולכת וגוברת.

103. אין ספק כי התנהלות זו של המשיבים לא רק שאינה מהירה או יעילה, כי אם חורגת באופן קיצוני מהמצופה מהתנהגות של רשות מינהלית סבירה, האמונה על היבטים משמעותיים בחייהם של הנזקקים לשירותיה.

פגיעה בכבוד האדם

104. הזכות לחיי משפחה כרוכה ומשולבת בזכויות היסוד של האדם – לכבוד, לחירות ולפרטיות. פגיעה בשלמות התא המשפחתי של האדם – "בתא הראשוני הזה של החברה האנושית" (כב' השופט חשין בע"א 238/53 כהן ובוסליק נ' היועץ המשפטי, פ"ד ח', 53) – היא פגיעה בכבודו של האדם.

105. הזכות להכרה בקיומו של יצור אנוש בעולם כרוכה ובלתי נפרדת מזכויות האדם לכבוד ולחירות המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. כחלק אינטגרלי מהזכות לכבוד האדם, כך גם זכותו של קטין לחיות עם הוריו כמשפחה מאוחדת באופן חוקי וזכותו של הורה לחיות עם ילדו :

בעידן שבו 'כבוד האדם' הינה זכות יסוד חוקתית מוגנת יש ליתן תוקף לשאיפתו של אדם להגשים את הווייתו האישית, ומטעם זה יש לכבד את רצונו להשתייך לתא המשפחתי שהוא רואה עצמו חלק ממנו.

ע"א 7155/96 פלוני נ' היועמ"ש, פ"ד נא (1) 160, 175.

106. מכאן, שעל כל פגיעה בזכויות אלו לעמוד בדרישות פסקת ההגבלה שבסעיף 8 לחוק היסוד: עליה להתאים לערכי מדינת ישראל, להיות לתכלית ראויה, לקיים את עקרון המידתיות, ולבוא מכוח חוק או מכוח הסמכה מפורשת בו.

107. בשל היות הזכות למעמד בעולם זכות אדם מהבסיסיות הקיימות, הרי שיש לבחון כל פגיעה בה בהתאם לפיסקת ההגבלה :

אכן מאז כוננה הכנסת את חוקי היסוד בדבר זכויות האדם, אנו משתמשים באמות המידה הקבועות בהם לשם פירושן של הסמכויות השלטוניות אשר הוענקו בחקיקה (ראשית או משנית), וזאת בין בחקיקה שהוחקה לפני חוקי היסוד אלה

בין בחקיקה שהוחקה אחריהם; בין לעניין הפגיעה בזכויות אדם "המכוסות" בשני חוקי היסוד בדבר זכויות האדם, ובין לעניין הפגיעה בזכויות אדם שאינן "מכוסות" על ידי חוקי יסוד אלה.

בג"ץ 5016/96 חורב ואח' נ' שר התחבורה ואח', פ"ד נא (4) 1, 43.

חוסר סבירות וחוסר הוגנות

108. הרשות המנהלית חייבת לשקול באופן ענייני בקשה להפעיל סמכות שברשות הנתונה לה, ולעשות בה שימוש בסבירות, במידתיות, בתום לב, ללא שרירות מבלי שנשקלים שיקולים זרים, ותוך מתן משקל ראוי לזכויות היסוד ולעקרונות היסוד של שיטתנו המשפטית.

ראו למשל, רענן הר זהב, המשפט המינהלי הישראלי (תשנ"ז-1996), בע"מ 109-103, 440, 435-435, והאסמכתאות המובאות שם; בג"ץ סטמקה, בעמ' 770.

109. הימנעות המשיבים מלבצע מחויבותיהם בפני בית המשפט, האופן המצומצם והמאוחר בו ביצעו באופן חלקי בלבד את שהתחייבו, כמו גם הימנעותם מלטפל בבקשת העותרים משך זמן רב כל כך, וסירובם העקבי לטפל בבקשה באופן מזורז משהתוודעו למצוקת העותרים, מהווים חריגה קיצונית ממתחם הסבירות, וסטייה מהכלל המחייב כל רשות לפעול בגמישות ובאופן התואם את המציאות.

**אסור שהמדיניות המינהלית תהיה קשיחה באופן קיצוני,
תתעלם מן המציאות בתחום הרלוונטי, או תיצור עיוותים
קשים.**

י. דותן הנחיות מינהליות (הוצאות נבו – תשנ"ו – 1996) ע"מ 180, והפסיקה המוזכרת שם.

110. על חובת המדינה לפעול בסבירות והגינות ניתן למצוא למשל בפסיקת בית המשפט בבג"ץ 840/79 מרכז הקבלנים נגד ממשלת ישראל והבונים בישראל, פ"ד ל"ד(3), 729 ובמיוחד דברי כבוד השופט כתוארו אז ברק בעמודים 745-746:

**המדינה באמצעות הפועלים בשמה היא נאמן של הציבור,
ובידיה הופקד האינטרס הציבורי והנכסים הציבוריים לשם
שימוש בהם לטובת הכלל... מעמד מיוחד זה הוא המטיל על
המדינה את החובה לפעול בסבירות, ביושר, בטוהר לב ובתום
לב. אסור למדינה להפלות, לפעול מתוך שרירות או חוסר תום
לב, להימצא במצב של ניגוד עניינים. קיצורו של דבר עליה
לפעול בהגינות.**

סיכום

111. השיהוי במתן החלטת המשיבים בעניינה של העותרת 1 נגוע באי-סבירות קיצונית. לפנינו אם לשישה, חסרת כל מקורות פרנסה, המתפרנסת אך ורק מקצבאות רווחה. חייה חיי מצוקה ועונייה מרוד. עונייה אינו מאפשר לה אפילו תנאים בסיסיים ביותר של קיום בכבוד, ובקושי היא מצליחה לשרוד עם ילדיה. תנאי חייה המשפילים הוכחו בפני המשיבים באמצעות תצהיר מפורט, וכן מסמכים נוספים על פי בקשתם. השירות שהתבקש הוא שירות יסודי שביסודיים: הענקת תושבות לילדים ורישומם במרשם האוכלוסין. שירות זה כה יסודי הוא, שככלל הוא ניתן ללא כל תשלום.

112. המקרה של העותרת מלמד על מצבם של הפונים לקבלת שירותים ממשרד הפנים בהיעדר נהלים וקריטריונים לקבלת פטור מאגרה. עושה רושם כי בקרב המשיבים שורת כוונה ברורה להסוואה מהציבור של הטופס שגובש לעניין זה בהוראת בית המשפט וכן החלטה שלא להחליט בבקשות לפטור, אם הוגשו.

כתוצאה מכך, ילדיה של העותרת הינם מחוסרי מעמד בישראל עד עצם היום הזה.

113. אדישות המשיבים כלפי מקרה קיצוני זה, מבחינת נסיבותיה של מבקשת הפטור ומבחינת טיב השירות המבוקש, מעלה חשש לגבי האופן בו מיישמים המשיבים את סמכויותיהם לטפל בפניות הציבור, אשר מבחינות רבות המשיבים אמונים על גורלו. נראה, כי למשיבים לא אצה הדרך ליישם את סמכותם להעניק פטור מאגרה אף במקרים זועקים.

114. קביעת כללים בדבר אופן השימוש בסמכות לתת פטורים והנחות, יביאו ליישום הוראות החיקוקים המסמיכות לעשות כן, בהתאם למטרות חיקוקים אלו, ועל בסיס כללי ושוויוני.

115. הוראות ברורות באשר להסדרת מעמדם של ילדים במצבם של העותרים 2-7, באופן מידי לאחר האישור, ימנעו מצב בו יחיו בישראל ילדיהם קטנים, ילדים של תושבי המדינה, נטולי מעמד וזכויות.

הסעדים המבוקשים

116. בהנחיית בית המשפט העליון בבג"ץ 6029/01 התחייבו המשיבים לקבוע קריטריונים למתן פטור מאגרה, ולפרסם בציבור, בין השאר כחלק מטופס הבקשה למעמד בישראל. זאת לא נעשה וכעולה מהאמור לעיל יש לפעול למימושה של התחייבות זו בדחיפות.

117. בהודעת המשיבים מחודש ינואר 2002 בדבר אישורם להסדיר את מעמד העותרים 2-7 כתושבי מדינת ישראל, נמסר כי העותרים 2-5, הילדים ס', ח', ש' ור', ירשמו כתושבים ארעיים למשך שנתיים, ולאחר מכן יוסדר מעמדם כתושבי קבע. נוכח קרוב לשנתיים שחלפו מאז הודעה זו, על המשיבים להסדיר לאלתר מעמדם של ילדי העותרת, כולם, כתושבי קבע, ולרושםם כחוק במרשם האוכלוסין הישראלי ובתעודת הזהות של אמם.

118. על המשיבים לנהוג מינהל תקין ובכלל זה להקפיד על משך טיפול סביר בעניינם של הפונים אליהם ובמיוחד כאשר מדובר בעניינם של ילדים קטינים. מאחר וכתוצאה ממבנה מערכת וטעמים נוספים לא תמיד עולה בידי המשיבים לנהוג כאמור, יש לדאוג כי לא יקרה עוד כי יכוב מצד פקידים בטיפול בבקשות שאך ורק נלוות לבקשה המהותית יעכב הסדרת מעמדם של ילדים ויותרם ללא מעמד.

משכך, יש לחייב את המשיבים לטפל בבקשות להסדרת מעמדם של ילדי תושבים באופן מזורז ולהסדיר את המעמד בפועל מיד לאחר האישור המהותי להקנייתו. הסדרת מעמדם בפועל של ילדי התושבים, אשר מבחינה מהותית כבר הוכרו כתושבי מדינת ישראל על ידי המשיבים, אל לה להיות מעוכבת על-ידי המשיבים בשל אי יכולת כלכלית של הוריהם ועל שום סחבת בירוקרטית.

מטעמים אלו מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על-תנאי כמבוקש בראש העתירה, ולאחר קבלת תשובת המשיבים בהתאם לתקנות בתי המשפט לעניינים מינהליים, התשס"א-2000, להופכו להחלטי ולחייב את המשיבים בהוצאות משפט ובשכר טרחת עו"ד.

ירושלים, ביום 26 אוקטובר, 2003

עדי לנדאו, עו"ד
ב"כ העותרות

(ת.ש. 14851)